

ביאורים

בחיים ישנם שאיפות ורצונות רבים, אולם, כפי שלמדנו, בדרך כלל לאדם יש שאיפה אחת שהיא המרכזית בעבורו. הדבר מושפע הרבה מגילו ומשלבי ההתפתחות שבחיו. בתחילת דרכו של האדם יש יתרון מובהק לצדדים החושיים של האדם ביחס לשאר חלקי אישיותו. בשלבים אלו הצדדים המנטליים והפסיכולוגיים של האדם, כל מטמוני עומק הנפש, עוד אינם בשלים כדי ליטול חלק מכריע בחוויות החיים, וממילא, בבחירותיו. על כן הכרחי בשלב זה לנתב את חינוך האדם דרך אותם המושגים המוחשיים והמובנים לו. שיטות של פרסים בעבור מעשים, או הדמיית האלוהים דרך טובו הגשמי, יהיו יעילות מאוד בתחילת הדרך. כשהזמן עובר והאדם מגיע לגיל העמידה, יש ירידה במינון ההנאות והתענוגות. האדם מתחיל לרכוש שליטה על עצמו, מפסיק להיות רגעי ו'קצר-טווח', ומושגיו מתחלפים לרוב למושגים של הצלחה, הישגים, מימוש עצמי וניצחון. שינוי זה נובע מהתגברות חלקי הדעת והמחשבה, אף-על-פי שהדחפים החושיים עדיין איתנים, כיון שהם ביססו לעצמם מקום של כבוד במרחבי האישיות לאורך תקופת הניעורים (אך אמנם הם נחלשו קצת ואינם מהווים עוד את מרכז חיו). הדעת שמתעצמת מעודדת את האדם לבנות שאיפות מורכבות ורחוקות-טווח, אולם במקרים רבים הן עדיין מתייחסות להנאותו של האדם, וההנאה הרגעית רק מתחלפת בהנאה תועלתית, שהיא הנאה מתמשכת יותר. בהמשך החיים נחלשים הדחפים, ואז נפתחת האפשרות להשתחרר מהמרוץ ולהתבונן, להרהר, לחשוב ולהתחבר. ככל שעובר הזמן, החלקים החיצוניים הולכים ונחלשים, וכל הקיים בעומק האישיות הולך וגדל. אז מוצא האדם בעצמו רגשות חדשים, שמרוב עדינותם ועומקם הוא לא נפגש אתם כל כך עד עתה, או שלא חש את גודל העוצמה הטמונה בהם. בשלב זה, כשהוא מקבל מעט שקט ומרחבים בתוכו פנימה, הוא יכול להאזין אל הצלילים הדקים, ואז הוא מגלה באצרות של ממש באהבה, בנתינה, בעשייה ובהקרבה. הוא מוצא את העוצמה האדירה שבטוב. זו הסיבה שזקנים מוצאים בתוכם יותר שייכות לתפילה ולמצוות מאשר להנאות החושיים.

הרחבות

• הסיבה לאהבת הבורא

לא יחשו רק לאהבת הטוב מצד מה שהוא טוב, שהיא אהבה קנימת ובלתי-משתייגת בהמצא האהוב, שהיא ה'. רבי יוסף אלבו מסביר שהסיבה העיקרית לאהבת ה' היא היותו טוב, והדבר העיקרי שעל האדם לאהוב זה את הטוב. לעומתו, מסביר המהר"ל שאהבה נוצרת ביחס לדבר שנותן שלמות לאדם. ממילא, אהבת ה' נוצרת מכך שהקב"ה הוא הנותן קיום ושלמות לאדם: "השם יתברך הוא (מקור) קיום האדם ואי אפשר זולתו, ולפיכך שייך אהבה אליו. כי כל דבר הוא אוהב דבר אשר הוא (גורם) השלמתו והוא יתברך השלמת האדם". על גבי דברים אלו, מוסיף המהר"ל נדבך באהבת ה'. באהבת ה' יש פן ייחודי שאין בשום אהבה אחרת: "יותר שייך אהבה אל השם יתברך ממה ששייך אהבה בשאר דברים. כי כל אהבה שיש בין האוהבים אף שהם דבקים זה בזה, מכל מקום יש לכל אחד ואחד מציאות בעצמו. אבל האהבה אל השם יתברך במה שהאדם שב רוחו ונפשו אליו לגמרי (שהאדם מפנה את כל כוחותיו ורצונותיו כלפי הקב"ה בצורה גמורה) עד שאין לאדם מציאות בעצמו (כי כל בקשתו היא לעשות רצון ה'), ובזה הוא מתדבק לגמרי בו... כי זהו האהבה הגמורה כאשר מוסר נפשו אל ה' כי בזה דבק בו לגמרי והוא עצם האהבה" [נתיבות עולם נתיב אהבת ה', א]. מדרגת האהבה והדבקות הגדולה ביותר, השייכת רק ביחס לקב"ה, היא מסירת כל כוחות החיים לעשיית רצון ה' (עד כדי מסירות נפש ממש).

וגם-כן אין-שם מונע מצד-השתנות זמני חיי האדם. כי כשיבחנו חיי האדם, נמצא אותם נחלקים לשלשה חלקים, שהם: שני העליה ושיני העמידה ושיני הירידה; והתחלפות האהבה בהם הוא כפי התחלף מיני האהבה, שהם: הטוב והמועיל והערב. כי בשני העליה, שהם עד שלשים או קרוב להם, יאהב האדם הערב וימשך אחריו מאד. ולזה, תמצא האהבה הזאת בנערים ובנשים ובאשר הם במדרגת הנערים. כמי שימשך אחר תאונת המשגל, לפי שהוא ערב אליו, מבלתי שיביט אל ההזק הנמשך ממנו לגוף ולנפש - הנה הוא דומה אל הנערים הנמשכים אחר תאונת המאכל ולא יבחינו ההזק הנמשך מרובי המאכל, ולא יאהבו דבר אחר אלא מי שיעניקם פכר לחם אחת או אהד משאר התענוגים הערבים. ובשני העמידה, שהם משלשים ועד חמשים או קרוב להם, תגבר על האדם אהבת המועיל; עד שיש מן האנשים מי שניח האכילה והשתיה ושאר התענוגים הערבים, להמשכו אחר השחוק, להיותו מדמה התועלת הגדול שאפשר שימשך מהרוח הגדול בזמן מעט. וכן מי שיירכב על הספינות ויתן בים דרך, ויספן עצמו במים עזים ויתן בהם נתיבה, לתקות הרוח והתועלת, ולא יחש לתענוג אחר קלל. ובשני הירידה, שהם שני הזקנה מחמשים שנים ואילך, לא יחש האדם למועיל ולא לערב, אבל אהבתו בלבד תהיה אל הטוב מצד-מה שהוא טוב. ולזה ימצאו הזקנים נמשכים לעבודת ה' ונבדלים מהתאונות יותר מזולתם. כי אחר שיראו שהאהבה אשר מצד-הערב, או מצד-המועיל, בלתי-קנימות, לא יחשו רק לאהבת הטוב מצד מה שהוא טוב, שהיא אהבה קנימת ובלתי-משתייגת בהמצא האהוב, שהוא ה', כמו שבארנו. וזו היא סבת ישועת הנפש.

שם - למציאות אהבת ה'. **העליה** - הנערות. **הירידה** - הזקנה. **השחוק** - משחקי הימורים. **ויתן בהם נתיבה** - יפליג בדרכי הים. **ישועת הנפש** - קיומה והצלחתה הנצחית של הנשמה.

